

Les obres de la catedral de Barcelona i la intervenció de Francesc Marata, un escultor del gòtic internacional

M. Rosa Terés i Tomàs*

Barcelona Quaderns d'Història, 8 (2005)

De tots els artistes que havien treballat en l'obra de fusta del cor de la catedral de Barcelona, sota la direcció de Pere Sanglada i durant un període aproximat de quatre anys (1394-1399), semblava fins fa ben poc que només tres –Antoni Canet, Pere Oller i, en menor grau, Llorens Reixac–, havien assolit un paper rellevant en el desenvolupament de l'escultura gòtica catalana.

Ara estem en condicions de poder conèixer millor i valorar molt positivament l'activitat d'un altre d'aquests artistes, Francesc Marata, que col·laborà amb el taller de Sanglada des del principi. Historiadors com ara Francesc Carreras Candi, Josep Mas i Josep Maria Madurell i Marimon havien publicat algunes dades documentals sobre aquest escultor, però ningú no li havia assignat cap treball important, ni tan sols s'havia pogut delimitar mínimament la seva actuació dintre i fora de la catedral. Francesc Marata es formà al costat de Bernat Roca i, més endavant, fou un estret col·laborador de Pere Sanglada i Arnau Bargués. Actualment, sabem també que Francesc Marata viatjà cap a altres terres i que durant un temps treballà sota les ordres de Claus Sluter a Dijon.¹

Les obres de la catedral de Barcelona durant el segle XIV: de Jaume Fabre a Bernat Roca

Les necessitats de culte i el nombre creixent de beneficiats havien d'originar la gradual i total transformació de la catedral romànica de Barcelona en un nou edifici d'estil gòtic. En el recinte tancat de la ciutat antiga no hi havia prou espai lliure per fer-hi una nova catedral al marge de la romànica, ni tampoc no es podia tirar a terra la vella catedral i interrompre el culte religiós. De manera que

* Departament d'Història de l'Art, Universitat de Barcelona.

1. Aquesta aportació s'inscriu en el projecte de recerca PB98-1266, del Programa Sectorial de Promoción General del Conocimiento (Ministerio de Ciencia y Tecnología), que es duu a terme al Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona.

l'única solució consistí a anar transformant i ampliant de mica en mica l'antic recinte, fins al punt que la vella catedral, l'espai de la qual quedaria inclòs dintre de la nova, hauria servit de bastida a aquesta última o, utilitzant les paraules de Vergés i de Vinyoles, la nova catedral acabaria encaixant com un guant sobre l'antiga.² Una inscripció situada a l'esquerra de la porta de Sant Iu ens informa de la data oficial del començament de la substitució de l'antiga estructura per la nova, el dia 7 de maig de 1298, coincidint amb el bisbat de Bernat Peregrí (1288-1300).

L'arribada de Jaume Fabre a Barcelona per ocupar el càrrec de mestre major de la catedral s'esdevingué l'any 1317 i, si bé és molt possible que les obres ja s'haguessin iniciat amb anterioritat, la seva intervenció hauria estat decisiva en la construcció de tota la part del deambulatori, capelles radials i presbiteri, fins a l'acabament de la cripta de Santa Eulàlia. La presència de l'escut del bisbe Pons de Gualba (1303-1334) a les primeres claus de volta del deambulatori és indicativa de la marxa dels treballs, com també ho és la consagració de l'altar major l'any 1338 i el trasllat de les relíquies de santa Eulàlia a la nova cripta un any després, el 1339.³

A més, durant el mestratge de Jaume Fabre s'establí el perímetre lateral mitjançant la construcció dels murs d'un bon sector de les naus i les capelles, de manera que el nou tancament anava engolint i fent desaparèixer l'antiga estructura romànica.⁴ És possible que Fabre introduís canvis en relació amb el projecte inicial i que hagués ideat una continuació molt més avinent amb l'arquitectura dels ordes mendicants, que ell coneixia prou bé per haver estat l'arquitecte del convent de Sant Domènec de Palma de Mallorca.⁵

Des d'aleshores i fins a l'any 1358 o una mica abans, moment en què Bernat Roca entrà a treballar com a mestre major de la seu, és ben poc el que s'hi fa. Després de la desaparició de Jaume Fabre, la documentació només esmenta un tal mestre Bertran que treballa a la catedral l'any 1344,⁶ sense que puguem precisar què és el que va fer ni quina n'era la procedència. No podem oblidar que aquest període es correspon amb els anys pitjors de la pesta negra, d'aquí l'alentiment de les obres.

2. Sobre l'antiga catedral romànica i la seva transformació posterior en un nou edifici gòtic resulta imprescindible l'estudi de Martí VERGÉS i Teresa VINYOLES, «La catedral romànica de Barcelona», *Lambard*, III (1987), pàg. 97-102. Més endavant, dels mateixos autors, «Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona», *Catalunya romànica*, vol. XX (1992), pàg. 154-165.
3. Francesc CARRERAS CANDI, «Les obres de la catedral de Barcelona», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, VII (1913), pàg. 29-30. Sobre la cerimònia de la trasllació, Josep MAS, *Relato histórico de la traslación de las reliquias de Santa Eulalia, virgen y mártir al sepulcro y cripta de la catedral de Barcelona en 1339*, Barcelona, Altés, 1906.
4. Josep BRACONS i M. Rosa TERÉS, «La catedral de Barcelona», dins Antoni PLADEVALL i FONT (dir.), *L'art gòtic a Catalunya. Arquitectura, I. Catedrals, monestirs i altres edificis religiosos*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2002, pàg. 274-301. En aquest treball Bracons argumenta la intervenció de Jaume Fabre en l'aixecament i ordenació dels murs laterals, com també la manca d'intervenció del mestre en la zona del creuer.
5. Josep BRACONS, «Jaume Fabre, maître de l'oeuvre de la Cathédrale de Barcelone», dins *Autour des maîtres d'oeuvre de la cathédrale de Narbonne (Actes du 3e colloque d'histoire de l'art méridional au Moyen-Age, Narbonne, 4 et 5 décembre 1992)*, Narbonne, 1994, pàg. 135-142.
6. CARRERAS CANDI, «Les obres de la catedral...», pàg. 26.

Catedral de Barcelona. Interior des del rerecor

La llarga presència de Bernat Roca com a mestre de la seu, fins al 1388, li hauria permès dirigir tasques prioritàries, com ara el cobriment dels diferents trams de la nau principal des del creuer fins a l'alçada del rerecor, un canvi de criteri a la zona de les tribunes, com també la construcció del creuer i les noves torres.⁷

Quan Roca morí, l'any 1388, un sector important de les naus i també una part del claustre es podien considerar enllestits. Indubtablement, aquest mestre exercí un paper molt important en la resolució final de l'espai arquitectònic de la seu barcelonina, un dels més originals i innovadors del gòtic català. El fet que les dues naus laterals tinguin una altura gairebé equivalent a la de la nau principal, afegit a la presència de les tribunes altes pel damunt de les capelles laterals, crea una sensació d'unitat i amplitud extraordinàries. Quan Bernat Roca fou cridat al congrés gironí de l'any 1386 per tal de decidir la millor manera de continuar les obres de la catedral, defensà la solució de tres naus que, de fet, era més propera a l'aplicada a Barcelona amb tant d'èxit.⁸

7. Ernest ORTOLL, «Bernat Roca, un artífex pluridisciplinari», *L'artista-artesà medieval a la Corona d'Aragó* (Lleida, 14, 15, 16 de gener de 1998), Lleida, Universitat de Lleida, 1999, pàg. 271-292. En aquest treball es fa un seguiment exhaustiu de l'activitat de Roca a la catedral barcelonina a través dels llibres d'Obra, i s'hi estableix amb claredat quines són les parts de la nova estructura en les quals l'arquitecte intervingué d'una manera decisiva.

8. Elies SERRA RÀFOLS, «La nau de la Seu de Girona», dins *Miscel·lània Puig i Cadafalch*, vol. I, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1947-1951, pàg. 185-214.

L'aparició de Francesc Marata com a fadrí de Bernat Roca

Entre els anys 1380 i 1381, encara durant el mestratge de Bernat Roca, s'havien cobert els tres primers trams de la nau principal,⁹ amb la col·locació de les claus de volta que ostenten l'escut del bisbe Pere de Planella (1371-1385),¹⁰ i succeïa una cosa semblant amb els sectors corresponents de les naus laterals i les seves capelles. Al principi del 1381 es treballava també en l'enderrocament de l'antic cloquer. A la documentació corresponent, destaca aleshores el nom de Joan de Maratha (o Marata),¹¹ citat inicialment com a "*fadrí del mestre Roca*" i que havia començat a aparèixer l'any 1375 cobrant 20 diners per dia de feina,¹² per bé que després –durant els anys 1380 i 1381– se l'esmenta ja com a piquer i cobra més, fins a 3 sous i 10 diners, amb algunes oscil·lacions.¹³ Aquest Joan de Marata, citat a la documentació com a "*lambardus*" i també com a "*magister maçonerie*", fou el pare de Francesc i el precedí en l'ofici de mestre de cases.¹⁴

És en aquest darrer període del mestratge de Bernat Roca que apareix Francesc Marata. Les dues primeres vegades que surt citat corresponen a les setmanes del 8 i el 15 de març de 1382 i se l'anomena "*Francesc del mestre*" i "*Francesc del mestre piquer*". Cobra un salari de 3 sous i 6 diners diaris i s'especifica que fa "*capitells de les finestres*".¹⁵ Una setmana després, el 22 de març, apareix al seu costat el mestre Bernat Roca, treballant en els mateixos capitells. En aquesta ocasió se'l cita com "*lo seu fadrí Françaï*". La presència de Roca i el seu ajudant continua durant els mesos d'abril, maig, juny i una part de juliol.¹⁶ La setmana del 24 de juliol de 1382 apareix citat per primera vegada com a Françaï de Maratha i cobrant la mateixa quantitat de 3 sous i 6 diners.¹⁷

9. La documentació parla d'"armar" les tres primeres voltes, *ACB* (Arxiu de la Catedral de Barcelona), Llibre d'Obra, 1379-1381, 1381-1383, f. 44v.-94.

10. El bisbe Planella havia fet posar el seu escut –un peix daurat damunt d'un camp d'or i negre– a les tres claus de volta, cosa que provocà l'enuig de les autoritats municipals, les quals també havien subvencionat l'obra i consideraven inoportú que es posessin escuts particulars en una obra que havia estat finançada col·lectivament. Vegeu, sobre això, Francesc CARRERAS CANDI, *Miscel·lània històrico-catalana*, Barcelona, 1906, vol. II, pàg. 195.

11. Marata és el nom d'una localitat del municipi de les Franqueses del Vallès (Vallès Oriental) que sembla que és el lloc d'origen de Joan de Marata i de Francesc.

12. *ACB*, Llibre d'Obra, 1375-1377, f. 10. És el 12 de maig del 1375 que apareix per primera vegada Joan Marata com a "fadrí de l'obra", al costat del mestre Bernat Roca i de l'aparellador Pere Viader. A partir de l'11 d'abril del 1377 passa a cobrar 2 sous i 6 diners (f. 153v).

13. *ACB*, Llibre d'Obra, 1379-1381, 1381-1383, f. 44v, 63, 65, 65v, 69, 72 i 87v.

14. El 6 de juliol de 1372 Joan de Marata feia testament davant del notari Ramon de Massana. Consta com a fill de Gener Cervera i com a oriund de Marata, "*loci de Marata regni Aragonie*", *AHPB* (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona), Ramon de Massana, llig. 1, Testaments, 1371-1390, f. 31v. Aquesta referència documental consta a les notes inèdites de Josep M. Madurell i Marimon.

15. *ACB*, Llibre d'Obra, 1379-1381, 1381-1383, f. 106 i 106v. Sembla que els capitells esmentats corresponen a finestres de la tribuna del costat de l'epístola.

16. *ACB*, Llibre d'Obra..., f. 107, 109, 109v, 111v, 112, 112v, 113, 113v, 114, 114v i 115. Se l'esmenta com "*lo seu fadrí Françaï*", "*Françaï piquer qui està amb lo mestre*" o "*Françaï del mestre piquer*".

17. *ACB*, Llibre d'Obra..., f. 115v: "*Item pague Françaï de Maratha piquer per III jorns que fo a la obra qui a preu de III sous VI diners per jorn...*". Inqüestionablement, es tracta del mateix Françaï o Francesc, fadrí del mestre.

Però just en aquell moment desapareix de la documentació i no hi torna a constar fins al final de l'any 1392.¹⁸

Resulta difícil determinar amb exactitud el lloc de les obres on se situa aquesta primera intervenció de Francesc Marata, si bé sembla que està treballant en un sector de la tribuna del costat de l'Epístola, sobre la capella de Sant Pacià.¹⁹ El que nosaltres considerem més important, però, és el fet que consti com un estret col·laborador de Bernat Roca i que la condició de "fadrí" sigui indicativa d'una formació al seu costat. Bernat Roca no només fou el mestre major de la catedral de Barcelona durant molt de temps, gairebé trenta anys, sinó que també gaudí de la confiança del rei i el municipi. Sabem de les seves importants intervencions en obres de la casa del rei, juntament amb Pere Moragues, i també sabem de les seves aptituds urbanístiques.²⁰ Darrerament, s'ha volgut donar relleu a un hipotètic vessant escultòric d'aquest artista, que ara com ara resulta difícil de demostrar.²¹

La catedral de Barcelona durant l'absència de Marata

Bernat Roca morí l'any 1388 i a partir d'aquell moment l'aparellador Pere Viader va exercir les funcions de mestre major fins a l'aparició d'Arnau Bargués. Tenim notícies documentals, extretes dels llibres de l'Obra i corresponents a aquests anys, que ens parlen d'obres a la capella de Sant Cristòfol (1387)²² i a la de Santa Maria Magdalena (1389),²³ situades al nivell del rerecor. Però sabem, així mateix, que per les mateixes dates es feien treballs en sectors més propers a la capçalera, com el d'una finestra sobre la capella de Santa Bàrbara (any 1391),²⁴ i a la volta de la sagristia (1390-1391).²⁵ En aquest cas es tracta del pri-

18. De l'any 1384 no hi ha llibre de despeses i en els tres volums següents, corresponents als bienis 1385-1387, 1387-1389 i 1389-1391, no hi consta ni com a Françoi ni com a Francesc Marata.

19. Es pica pedra de cana "*obs de les finestres sobre sant Pacià*" (ACB, Llibre d'Obra..., f. 115v). Aquesta era la dedicació de la primera capella del costat de l'Epístola després del creuer.

20. Frederic PAU VERRIÉ, «El arquitecto Bernat Roca y sus obras barcelonesas», *Barcelona. Divulgación histórica*, vol. VIII, Barcelona, 1951, pàg. 246-248. També sobre la intervenció de Bernat Roca a les obres del Palau Major de Barcelona, Josep M. MADURELL I MARIMON, «El Palacio Real Mayor de Barcelona. Nuevas notas para su historia», *Analecta Sacra Tarraconensis*, 15 (1937-1940), pàg. 89-112, esp. pàg. 97-98. Darrerament, ORTOLL, *Bernat Roca...*

21. Francesca ESPAÑOL, «Naixement», *Catalunya medieval*, Barcelona, 1992, pàg. 301-303. ORTOLL, *Bernat Roca...*, pàg. 289-292, recull aquest mateix plantejament.

22. "*Item pagui Barthomeu Despuig piquer per V jorns que piqua maynells obs de la finestra sobre sent Xristofol...*", ACB, Llibre d'Obra, 1385-1387, f. 82v i següents. Aquesta capella esmentada així a la documentació és la quarta del costat de l'Epístola, a comptar de la porta del claustre (Josep MAS, *Notes històriques del Bisbat de Barcelona*, Barcelona, 1906, vol. I: *Taula dels altars y capelles de la Seu de Barcelona*, pàg. 54-55).

23. La capella de Santa Maria Magdalena és, així mateix, la quarta del costat de l'Evangeli, a comptar de la porta de Sant Iu (MAS, *Notes històriques...*, vol. I: *Taula...*, pàg. 43-44).

24. "*Pague an Viader per VI jorns que piqua a la finestra sobre santa Barbara*" i, una mica després, "*Item pague an Francesc Mulner piquer per II jorns que feu capitells obs de la dita finestra*", ACB, Llibre d'Obra, 1391-1393, f. 9v i f. 11v.

25. La construcció de la volta de la sagristia s'allarga des del juny de 1389, en què es "*comença a piquar lo arch de la sacristia*" (ACB, Llibre d'Obra, 1389-1391, f. 29), fins el maig de 1391, quan es paga a l'aparellador Pere Viader per "*desarmar la volta de la sacristia*" (ACB, Llibre d'Obra, 1391-1393, f. 7 i seg.).

*Catedral de
Barcelona. Claustre.
Ala del carrer
del Bisbe.*

*Catedral de
Barcelona. Torre
sobre el claustre.*

mer sector de la sagristia, una sala rectangular coberta amb dos trams de volta de creueria que s'havia començat a construir a la primera meitat del segle XIV.²⁶

Les obres del claustre també continuaven i, concretament durant aquests anys, s'enllestiren algunes de les capelles de l'ala corresponent al carrer de la Pietat. Entre el 1389 i el 1391 es construí la capella de “madona de Sant Climent” que fa angle amb l'ala del carrer del Bisbe i que es dedicà a sant Bartomeu i santa Elisabet d'Hongria. Entre els piquers i escultors que la documentació cita, en destaquen els noms de Bartomeu Despuig, Francesc Mulner, que feia capitells, i de Pere Viader mateix.²⁷

Altrament, es treballava en l'obra de les dues torres, aixecades als extrems del fals creuer. Aquesta havia estat una de les tasques prioritàries del mestratge de Bernat Roca, però també del seu successor, l'aparellador Pere Viader.²⁸ Entre el 1386 i el 1392 els documents es refereixen tot sovint a l'acabament de la torre de les campanes (“*del cloquer sobre lo portal de la claustra*”) i del cargol amb els seus graons corresponents,²⁹ i al costat de Pere Viader surten altres noms de piquers o ajudants, com ara els dels ja esmentats Francesc Mulner i Bartomeu Despuig, Pere Botella, Antoni Bages, Pere Ruplà, Tarroge, Joan de la Queta, Bernat Clariana i Jaume Solà, que més endavant veurem fent les funcions de mestre major. El mes de setembre del 1390 es preparava el bastiment per pujar les campanes (“*el bestiment dels senys majors que posam en lo cloquer sobre lo portal de la claustra*”).³⁰

26. Joan AINAUD, Josep GUDIOL i F. Pau VERRIÉ, *Catálogo monumental de España. La ciudad de Barcelona*, Madrid, CSIC, 1947, pàg. 54-55. L'acabament de la volta esmentada a la documentació seria anterior a l'ampliació del 1407 i 1408, a la qual fem referència més endavant.

27. *ACB*, Llibre d'Obra, 1389-1391, f. 68 i seg.

28. CARRERAS CANDI, *Les obres...*, pàg. 128-130.

29. Durant els mesos de maig, juny i juliol de 1389 Pere Viader i els seus ajudants treballaven al cloquer i perfilaven la seva volta (*ACB*, Llibre d'Obra, 1389-1391, f. 25-29). Paral·lelament, es treballava al cargol de la mateixa torre (*ACB*, Llibre d'Obra, 1389-1391, f. 31v).

30. *ACB*, Llibre d'Obra, 1389-1391, f. 59v i 60.

L'obra del cloquer sobre la porta del claustre continuà fent-se durant els dos anys següents i és en els mesos d'octubre i novembre del 1392 que Francesc Marata torna a aparèixer a la catedral de Barcelona, treballant precisament en aquest acabament del cloquer.³¹

“François Marate”, ajudant de Claus Sluter a Dijon

Com s'ha exposat anteriorment, a partir del 24 de juliol de 1382 Francesc Marata desapareix dels llibres de l'Obra de la catedral de Barcelona al llarg de gairebé deu anys, fins al 1392. No és la primera vegada que té lloc la desaparició temporal d'un artista, bé sigui per malaltia, bé per haver anat a treballar a un altre indret, però el que resulta excepcional és que l'absència es perllongui durant tant de temps.

En part la sort i en part la intuïció ens han conduït cap a les terres de domini borgonyó, on hem trobat un “*François Marate*” treballant a Dijon al costat de Claus Sluter, si més no durant una part del període en el qual el nostre artista és absent de la catedral de Barcelona. No en tenim la certesa absoluta ni tampoc totes les proves, malgrat això la possibilitat que es tracti de la mateixa persona resulta molt atractiva i prou raonable.

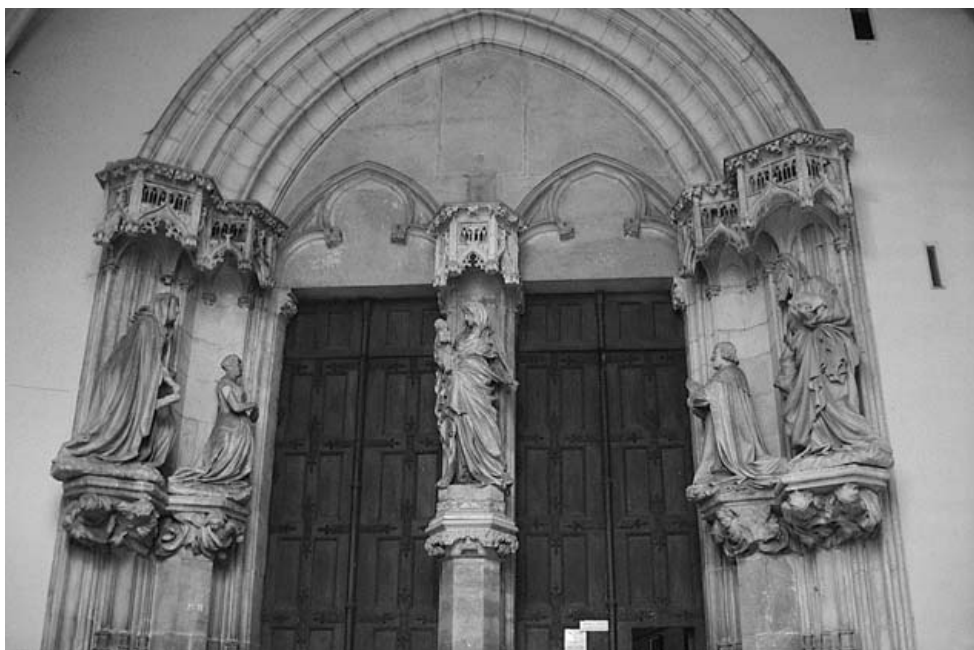
Per construir i decorar la cartoixa de Champmol als afores de Dijon, el duc de Borgonya, Felip l'Atrevit de la casa de Valois (1342-1404)³² cridà els millors artistes del moment.³³ El projecte arquitectònic s'encarregà a Drouet de Dammartin, mentre que els treballs d'escultura es confiaren inicialment a Jean de Marville. Aquest havia treballat amb anterioritat per al rei Carles V a Rouen i, amb tota probabilitat, també a París. Des del 1372 i fins a la seva mort l'any 1389, Jean de Marville ocupà el càrrec d'escultor en cap (“*varlet de chambre*”) del duc Felip l'Atrevit.³⁴

31. *ACB*, Llibre d'Obra, 1391-1393, f. 64-68. És citat com a piquer i se li dona un salari de 3 sous i 6 diners. Alguns folis més endavant s'enregistra un pagament al “*piteu d'en Marata*” per haver picat 30 pams de paviment (*ACB*, Llibre d'Obra, 1391-1393, fol. 70v). Segons el *Diccionari català-valencià-balear*, d'Alcover-Moll, rebien el nom de *piteus* els nadius de la regió francesa del Poitou. Potser s'hi fa referència a un ajudant de Marata que hauria arribat amb ell des de terres franceses.

32. Felip l'Atrevit, fill de Joan el Bo, rei de França, era germà de Carles V i del duc Joan de Berry. Amb el casament amb Margarida de Flandes amplià considerablement els dominis borgonyons i la seva cort, gran promotora i protectora de les arts, arribà a ser un punt de referència obligat per a les altres corts europees. Sobre aquest ducat de Borgonya en temps de la casa de Valois, J. CALMETTE, *Les Grands Ducs de Bourgogne*, Paris, Albin Michel, 1949. També, Charles COMMEAUX, *La vie quotidienne en Bourgogne au temps des ducs Valois, 1364-1477*, Paris, Hachette, 1979.

33. Sobre la història de la construcció cal citar l'obra de Cyprien MONGET, *La Chartreuse de Dijon*, Montreuil-sur-Mer, Tournai, 1898-1905, 3 vol. Més endavant, Pierre QUARRÉ (dir.), *La Chartreuse de Champmol: Foyer d'art au temps des ducs de Valois*, Dijon, 1960.

34. Gerard SCHMIDT, «Jean de Marville, artiste suranné ou innovateur», dins *Actes des journées internationales Claus Sluter* (Dijon, 1990), Dijon, 1992, pàg. 295-304. Aquest autor aporta noves dades sobre l'escultor i planteja la possibilitat que la seva estada a Dijon fos més important del que a vegades s'ha volgut creure i que hauria influït sobre l'estil del seu successor, Claus Sluter.

Cartoixa de Champmol (Dijon). Porta de l'església

El dia 2 d'agost de 1383 es posà la primera pedra de l'església de la cartoixa, destinada a panteó familiar, i el 24 de maig de 1387 ja es consagrava sota l'advocació de la Santíssima Trinitat. Però les obres de decoració, tant de l'interior com de l'exterior, tot just s'havien iniciat aleshores i a la mort de Jean de Marville, l'any 1389, encara hi mancava la major part del complement d'escultura.³⁵ Marville hauria projectat inicialment una porta d'ingrés amb tres estàtues, el duc Felip i la seva muller Margarida als brancals, i la Verge amb el Nen al trencallum, seguint de prop la solució donada uns anys abans a la porta de l'església dels Celestins de París (c. 1370).³⁶ Però quan va morir només estava acabada la part corresponent al marc arquitectònic i algun element decoratiu com el tabernacle o dossier del trencallum que, més endavant, durant el mestratge de Claus Sluter, també fou substituït.³⁷

35. Alguns autors pensen que les mènsules sobre les quals recolzen les estàtues del duc i de la duquessa, de més baixa qualitat que les altres, serien obra de Jean de Marville (Alain ERLANDE-BRANDENBURG, «Le portail de Champmol. Nouvelles observations», *Gazette des Beaux-Arts*, LXXX (1972), pàg. 121-132). D'altres opten per una datació una mica més tardana, de l'època de Sluter, però fetes no pel mestre, sinó per integrants del seu taller (A. LIEBREICH i Henri DAVID, «Le portail de l'église de Champmol. Chronologie de la construction», *Bulletin Monumental*, XCIV (1955), pàg. 329-352, esp. pàg. 335-336). Recentment, Eric HUSSON, «Le portail de l'église de la Chartreuse de Champmol», dins *Claus Sluter en Bourgogne. Mythe et représentations*, Dijon, Association Claus Sluter, 1990, pàg. 25-29, esp. pàg. 28, és de la mateixa opinió.

36. A banda i banda de la porta del convent dels Celestins de París, obra de cap al 1370, ara desapareguda i que coneixem per un gravat de Millin, hi havia les estàtues del rei Carles V i de la seva muller, Joana de Borbó. Era la disposició més habitual dels donants a les portalades del segle XIV i Marville l'hauria conegut durant la seva estada a la capital del regne.

37. HUSSON, «Le portail de l'église...», pàg. 26.

L'any 1381, abans fins i tot de començar les obres de l'església, Felip l'Atrevit també confià a Jean de Marville i al seu equip la construcció del seu sepulcre. Entre els mesos d'octubre i novembre de 1384 arribà a Dijon alabastre de la pedrera de Tonnerre, destinat a les parets del sepulcre i als elements de decoració arquitectònica. Un any després, hi arribà igualment marbre negre de Dinant. Els treballs avançaven amb lentitud, si bé en morir l'escultor, l'any 1389, l'obra de decoració arquitectònica a manera de galeria claustral, que omple les quatre cares del sarcòfag i que dóna aixopluc als plorants, ja estava molt avançada. Jean de Marville havia comptat amb la col·laboració de Claus de Haine, escultor de renom arribat de Tournai, que hi treballà 187 dies i que cobrava la important quantitat de 3 francs per setmana.³⁸

Claus Sluter³⁹ ja era a Dijon des de l'any 1385, procedent de Brussel·les, i formava part de l'equip de Jean de Marville. Quan morí aquest escultor entre el maig i el juliol de l'any 1389, Sluter, que ben segur despuntava per damunt dels altres integrants del taller, fou nomenat escultor del duc i se li atorgà el mateix títol de "*varlet de chambre*" que abans havia ostentat Marville. Alguns membres de l'equip de Marville continuaren treballant a les ordres del nou director, però Claus Sluter féu uns canvis significatius i cridà al seu costat nous artífexs, com ara Guillemín Smout, Maes de Roc i Jan (Hennequin) van Prindale, alguns dels quals ja havien coincidit amb ell a Brussel·les.

És aleshores que, en els comptes dels ducs de Borgonya corresponents als anys 1389, 1390 i 1391, apareix, entre d'altres, el nom de "*François Marate, ouvrier d'ymages*", treballant sota la direcció de Claus Sluter a la tomba de Felip l'Atrevit i al portal de l'església de Champmol.⁴⁰

Hi apareix treballant durant quinze dies del desembre de 1389, juntament amb Pierre Beauneveu i Marclart, en el que sembla que és l'obra dels "*tabernacles*" que havien d'anar a la porta de l'església, damunt de les estàtues del duc i de la duquessa.⁴¹ La visita que el rei Carles VI havia de fer a Dijon al febrer següent obligà a treballar de pressa per poder enllestir l'obra. Aquests tabernacles i les

38. Henri DROUOT, «L'atelier de Dijon et l'exécution du tombeau de Philippe le Hardi», *Revue Belge d'Archéologie et Histoire de l'Art*, vol. II, fasc. 1 (1932), pàg. 14.

39. La bibliografia sobre Claus Sluter és molt extensa i ara no és el moment de donar-ne una relació completa, però sí que podem esmentar algunes de les publicacions fonamentals, com la de Georg TROESCHER, *Claus Sluter und die burgundische Plastik um die Wende des XIV. Jahrhunderts*, Freiburg im Breisgau, 1932, i la de Henri DAVID, *Claus Sluter*, Paris, 1951. Més recentment, Kathleen MORAND, *Claus Sluter: Artist at the Court of Burgundy*, Londres, Harvey Miller Publishers, 1991. Altrament, resulten imprescindibles les *Actes des journées internationales Claus Sluter (Dijon, 1990)*, Dijon, 1992.

40. La informació més antiga que hem trobat publicada sobre la intervenció d'aquest François Marate és la de Stanislas LAMI, *Dictionnaire des sculpteurs de l'école française du Moyen Age au règne de Louis XIV*, Paris, Honoré Champion libraire-éditeur, 1898, pàg. 385.

41. Si bé en el pagament a François Marate no s'especifica en cap moment que faci feina en els tabernacles, sí que hi consta aquest aclariment en els pagaments a Pierre Beauneveu i a Marclart corresponents a les mateixes dates (D. ROGGEN, «Requeningen betreffende het atelier van Klaas Sluter», *Gentsche Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis*, IV, 1937, pàg. 151-171, esp. pàg. 153-154. També recull la notícia MORAND, *Claus Sluter...*, pàg. 317, però no en dóna la transcripció exacta. Altres autors, com ara LIEBREICH i DAVID, «Le portail de l'église... », pàg. 336, només parlen de Pierre Beauneveu i Marclart i no esmenten en cap moment François Marate. Vegeu l'«*Appendix documental*», doc. 1.

Cartoixa de Champmol (Dijon). Porta de l'església. Detall de la mènsula sota sant Joan Baptista

Cartoixa de Champmol (Dijon). Porta de l'església. Detall de la mènsula sota santa Caterina

mateixes estàtues del duc i de la duquessa, probablement iniciades per Jean de Marville i acabades per Sluter, es col·locaren d'una manera provisional i foren reemplaçats després de la visita del rei per uns de nous.⁴²

A partir de la visita reial, Claus Sluter endegà canvis fonamentals a la porta de l'església. Es tractava de la substitució del projecte de Marville per un de nou, més complex i molt més innovador. El primer que calia fer era ampliar la superfície disponible de la zona dels brancals amb l'afegit de cinc columnetes més per banda i això es dugué a terme entre els mesos de maig i juliol de 1390.⁴³ Encara al llarg dels mesos següents, entre juny i setembre, van arribar al taller nombroses pedres procedents d'Asnières, destinades a les estàtues i a les mènsules (*"pour convertir es ymaiges et reprises qu'il fait pour le portail de l'église desdiz chartreux"*).⁴⁴ Tot fa pensar que aleshores es devia treballar, si més no, en les mènsules (*"reprises"*) que havien d'anar sota les estàtues dels sants protectors, Joan el Baptista i Caterina d'Alexandria, i que François Marate, segons es dedueix de la documentació, hi hauria col·laborat extensament. Se li fa un pagament per haver treballat catorze setmanes, entre el 25 de juliol i l'1 de novembre de 1390, al costat de Claus Sluter (*"avec ledit Claux"*), fent imatges i altres feines (*"ymaiges et autres besoingnes"*)⁴⁵ i amb un salari d'un franc i mig per setmana.⁴⁶

42. Sembla que aquesta primera parella ducal i els seus dossiers corresponents foren traslladats després a Germolles, el castell preferit de la duquessa Margarida (MORAND, *Claus Sluter...*, pàg. 317 i 373).

43. HUSSON, *Le portail de l'église...*, pàg. 28-29, nota 22.

44. Cyprien MONGET, *La Chartreuse de Dijon*, vol. I, Montreuil-sur-Mer, Tournai, 1898-1905, pàg. 213. Recollit també per LIEBREICH i DAVID, «Le portail...», pàg. 336, i per MORAND, *Claus Sluter...*, pàg. 315.

45. ROGGEN, «Requeningen...», pàg. 154. Vegeu l'«*Appendix documental*», doc. 2.

Encara més endavant, s'anota el pagament a Marata per haver treballat vuit setmanes i quatre dies, des del 2 de novembre de 1390 fins al darrer dia del desembre següent, en imatges i altres obres del duc ("*es ymaiges et autres ouvraiges de mon dit seigneur*"). També en aquesta ocasió cobra el mateix, un franc i mig per setmana, i s'insisteix en la relació que manté amb Claus Sluter.⁴⁷

Per aquestes mateixes dates també surten citats altres noms d'escultors, com ara Guillemín de Semoust, Hennequin de Brussel·les, Marclart i Hennequin de Prindale.

Les mènsules de la porta, damunt les quals recolzen les estàtues dels sants protectors, són d'una qualitat superior a les altres i s'han considerat molt properes a l'art de Sluter. N'hi ha que han proposat el nom de Pierre Beauneveu⁴⁸ i d'altres creuen que poden ser una obra directa del mestre.⁴⁹ Sigui com sigui, Marata també hauria col·laborat en la seva realització i, alhora, hauria intervingut en altres treballs d'escultura decorativa corresponents a la mateixa porta. Com veurem després, en tornar a Barcelona pogué posar en pràctica tot el que havia après al costat de Claus Sluter.

La intensa dedicació inicial de Sluter i el seu taller en les obres de la porta de l'església de la cartoixa endarrerí els treballs de la tomba ducal. Tanmateix, la documentació dijonesa també ens dona el nom de François Marate i d'altres artistes, com els ja mencionats Marclart i Pierre Beauneveu, però també Philippe van Eram, Jan (Hennequin) de Prindale, o Guillemín de Semoust apareixen treballant en el monument sepulcral de Felip l'Atrevit.⁵⁰

Sepulcre de Felip l'Atrevit (Museu de Belles Arts, Dijon). Detall

46. El franc, moneda francesa d'or encunyada per primer cop per Joan II el Bo l'any 1360, era equivalent a 20 sous tornesos.

47. ROGGEN, «Requeningen...», pàg. 155. Vegeu l'«Apèndix documental», doc. 3.

48. Stephen K. SCHER, «André Beauneveu and Claus Sluter», *Gesta*, vol. VII (1968), pàg. 9. L'autor comparava aquestes mènsules amb l'obra d'André Beauneveu a Bourges i, considerant algun tipus de parentiu entre André Beauneveu i Pierre Beauneveu, documentat amb Claus Sluter a Dijon, suggeria que aquest darrer podia ser l'autor de les mènsules esmentades.

49. ERLANDE-BRANDENBURG, *Le portail de Champmol...*, pàg. 129-130.

50. Pierre QUARRÉ, «Les tombeaux des Ducs de Bourgogne», 1971 (amb notes actualitzades per Françoise Baron), dins *Claus Sluter en Bourgogne. Mythe et représentations*, Dijon, 1990, pàg. 39-46, esp. pàg. 44, nota 4. S'hi fa referència als ajudants de Claus Sluter a la tomba immediatament després de la mort de Jean de Marville.

Marata treballà en aquesta tomba (*“en la sepulture et autres besoignes”*), sense interrupcions, des del dia 1 de gener de 1391 fins al 16 d'agost del mateix any,⁵¹ i durant les darreres setmanes arribà a cobrar 4 sous i 7 diners per dia.⁵² Cal suposar que per aquestes dates encara s'estaven enllestitint els elements d'escultura decorativa a manera de galeria claustral que envolten la tomba i que l'obra dels plorants estava molt endarrerida o ni tan sols s'havia començat.

L'estada de Francesc Marata a Dijon, que no sabem si fou més llarga perquè la documentació borgonyona tampoc no es conserva íntegra, li hauria servit per entrar en contacte i, lògicament, per aprendre al costat d'un dels escultors més importants de la seva època, i li hauria servit d'aval indiscutible en tornar a Barcelona.

Marata desapareix de la documentació dijonesa aquest mes d'agost de 1391, per bé que fins l'octubre de 1392 no torna a treballar a la catedral de Barcelona.⁵³

Els anys de relació amb Pere Sanglada

La informació següent de què disposem entorn de Francesc Marata a la catedral correspon ja a l'any 1394, i fa referència a la seva col·laboració amb Pere Sanglada en l'obra del nou cadirat del cor. Es coneix l'important paper que Sanglada i el seu obrador exerceixen en la introducció del gòtic internacional a Catalunya, d'una manera molt especial a Barcelona.⁵⁴ En aquest sentit, convé recordar que Sanglada, seguint les ordres del Capítol i del bisbe Ramon d'Escales, havia viatjat a terres de França per prendre models d'altres cors i havia continuat fins a Bruges per adquirir la fusta de roure necessària per al nou cadirat. És així que degué entrar en contacte amb la renovació artística que tenia lloc a les corts dels Valois, especialment al ducat de Borgonya i als seus territoris septentrionals dels Països Baixos.

Alguns noms dels que apareixen treballant amb Sanglada a l'obra del cor, com ara Janí lo Normant o Berenguer Roff, són indicatius d'una procedència septentrional i, juntament amb el viatge del mestre, ens serveixen per explicar millor aquesta renovació cap als volts de 1400.⁵⁵ Ara estem en condicions d'entendre encara més bé aquest canvi artístic que té lloc a l'obra del cor, perquè hem cregut poder constatar la presència de Francesc Marata a Dijon. Si donem per vàlida la identificació del nostre Marata amb l'ajudant de Claus Sluter a la cartoixa

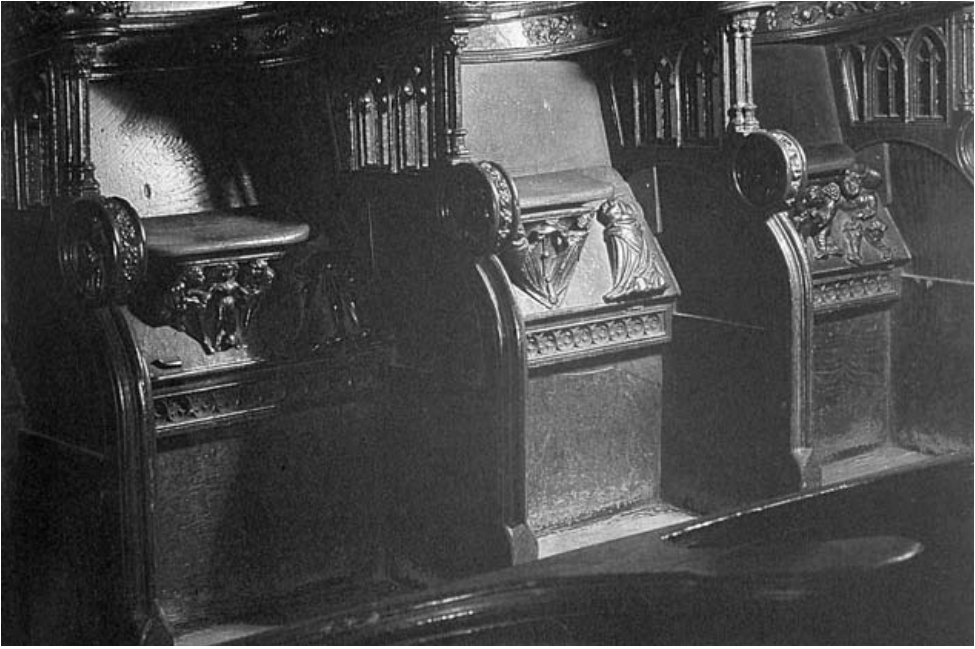
51. ROGGEN, «Requeningen...», pàg. 155-156. Vegeu l'«Apèndix documental», doc. 4.

52. A la documentació publicada per Roggen hi ha errors de transcripció que afecten algunes dates i també algunes de les quantitats de diners consignades. Tanmateix, sembla que llavors el salari de Marata és molt similar al de Hennequin de Prindale, que cobra 2 francs per setmana o 4 sous (*gros*) i 5 diners per dia; o, fins i tot, al de Pierre Beauneveu, que cobra 5 sous (*gros*) per dia treballat.

53. Vegeu n. 31.

54. M. Rosa TERÉS, *Pere çà Anglada. Introducció de l'estil internacional en l'escultura catalana*, Barcelona, Editorial Proa, 1987.

55. L'arribada d'artistes forans a Barcelona, com també els desplaçaments a l'exterior d'artistes formats a la Ciutat Comtal, fou força freqüent durant aquests anys del gòtic internacional (José L. HERNANDO, «Los artistas llegados al foco barcelonés durante el gótico internacional (1390-1450): Procedencia, actividad y posible asentamiento. Aspectos documentales», *Lambard*, vol. VI (1991-1993), 1994, pàg. 359-388).

Catedral de Barcelona. Detall del cadirat alt del cor

de Champmol, haurem d'acceptar el seu bagatge borgonyó i la seva implicació posterior en l'obra del cor barceloní, especialment en el treball d'ornamentació arquitectònica de les cadires i en algunes misericòrdies.

Les obres del nou cadirat començaren just després que Sanglada tornés del viatge i organitzés el seu taller, el dia 4 de maig de 1394. Francesc Marata s'incorporà a l'obra la setmana del 27 d'octubre següent (*"F. Marate novellament resabut"*)⁵⁶ cobrant 4 sous per dia de feina. Al cap d'un mes, la setmana del 28 de novembre, ja rebia 4 sous i 6 diners (*"creixent li lo salari a raó de IIII sous VI diners"*),⁵⁷ i aquesta fou la quantitat que cobrà fins al final, és a dir, fins al moment en què es donà per acabada la primera fase constructiva del cor, l'abril de 1399. Si establim una comparació entre el que cobrava Marata i el que rebien els altres, podem aproximar-nos al que devia ser la seva consideració professional. Com és lògic, qui cobrava més era el mestre Sanglada, 5 sous i 6 diners i una pensió anual de 50 lliures. A continuació, se situen els noms de Jani lo Normant i Berenguer Roff, de procedència clarament septentrional, que arribaren a cobrar 5 sous, i després ja vénen Antoni Canet i Francesc Marata, amb 4 sous i 6 diners, però amb la diferència que Antoni Canet només hi consta mig any i Francesc Marata hi treballa fins al final, durant cinc anys i sense interrupcions destacades, i això significa que la col·laboració amb Sanglada degué ser molt estreta i profi-

56. ACB, Llibre d'Obra (Llibre del cor), 1394-1399, f. 5v. Per a la transcripció completa d'aquest Llibre del cor, vegeu Terés, *Pere ça Anglada...*, pàg. 103-120.

57. ACB, Llibre d'Obra (Llibre del cor), 1394-1399, f. 5v.

Catedral de Barcelona. Misericòrdia del cor, ara al MNAC (clixé Mas)

tosa. Els altres components del taller eren ajudants menys qualificats, alguns dels quals tot just iniciaven aleshores la seva formació. Aquest és el cas de Llorenç Reixac⁵⁸ i de Pere Oller,⁵⁹ que sempre van cobrar menys que els anteriors.

Tanmateix, resulta difícil de determinar amb un mínim de seguretat quines són les misericòrdies o els elements decoratius del cadirat que es poden atribuir a Francesc Marata. Les seves intervencions a la catedral de Barcelona i a la cartoixa de Champmol no deixen de ser feines de tipus col·lectiu i pretendre destriar-ne la seva mà resulta molt arriscat. Amb tot, si prenem com a referent les mènsules més externes de la porta de Champmol, la realització de les quals coincideix, com hem pogut comprovar, amb l'estada de Marata a Dijon, i les comparem amb alguna de les misericòrdies de la seu barcelonina, llavors podem arribar a fer algun suggeriment.

Una d'aquestes misericòrdies s'extragué del seu context original en un moment indeterminat i ara forma part de les col·leccions del Museu Nacional d'Art de Catalunya (núm. inv. MNAC/MAC 45160). Les dues figures barbades que ocupen els extrems de la composició i que llueixen àmplies túniques i vistosos capsells no s'allunyen gaire dels profetes de les mènsules de Champmol. Sempre havíem considerat que aquesta misericòrdia era una de les millors del conjunt i que bé podia ser obra directa de Pere Sanglada.⁶⁰ Ara també estem convençuts

58. Sobre aquest escultor, M. Rosa TERÉS, «Llorenç Reixac, escultor de la catedral de Barcelona», *Lambard* (Barcelona), III (1987), pàg. 171-181. Jacobo VIDAL FRANQUET, «Una personalitat artística per a Llorenç Reixac», *Materia* (Departament d'Història de l'Art), (Barcelona), núm. 2, en premsa.

59. Pel que fa a la formació de Pere Oller al costat de Sanglada i al desenvolupament posterior de la seva activitat a Girona i a Vic, vegeu Joan VALERO, «L'activitat del taller de Pere Oller durant el seu període de maduresa artística», *L'artista-artesa medieval a la Corona d'Aragó*, (Lleida, 14, 15, 16 de gener de 1998), Lleida, Universitat de Lleida, 1999, pàg. 295-309.

60. M. Rosa TERÉS, «Pere Sanglada. Homes mesurant les seves forces», *Museu Nacional d'Art de Catalunya. Prefiguració*, Barcelona, Lunwerg Editores, 1992, pàg. 251-253. Durant un temps aquesta misericòrdia formà part de la col·lecció Apel·les Mestres de Barcelona.

*Catedral de
Barcelona.
Misericòrdia del
cadirat alt*

que la col·laboració entre Sanglada i Marata fou estreta i que d'alguna manera posaren en comú les experiències adquirides en altres contrades. Al cap i la fi, ells havien pogut viatjar a un dels llocs més privilegiats d'Europa en termes artístics, el ducat de Borgonya, bressol, juntament amb París i Berri, del gòtic internacional.⁶¹

La misericòrdia esmentada podria ser un exemple d'aquest treball en comú i, a certa distància, se n'hi podrien afegir d'altres, com la número 27 del costat de l'Evangeli, dedicada a sant Antoni Abat, o la número 24 del costat de l'Epístola, una al·legoria de la calúmnia.⁶²

A banda d'aquesta intervenció en l'obra de les misericòrdies que, insistim, resulta molt difícil de poder delimitar, Francesc Marata hauria exercit un paper important en la talla d'altres elements decoratius del cadirat alt, com les braçale-res de les cadires, amb treball de traceria calada i complement fitomòrfic, o els medallons que en sobresurten i que contenen figuració per les dues cares. En aquest sentit, no podem oblidar que quan el nostre escultor treballà a la tomba de Felip l'Atreït al costat de Sluter, encara s'estaven enllestit treballs de tipus decoratiu.

El dimecres 14 de març de 1397, coincidint amb la seva estada a l'obra del cor de la catedral, Francesc Marata, esmentat com a "*magistro maçonerie sive de ymages*" i com a ciutadà de Barcelona, es prometia en matrimoni amb Margarida, filla d'Arnau Moyani, paraire de Barcelona, i de Constança.⁶³ El dot que apor-

61. Otto PACHT, «L'art gothique vers 1400: langage artistique européen», dins *L'Art européen vers 1400, (Huitième exposition sous les auspices du Conseil de l'Europe)*, Wien, Kunsthistorisches Museum, 1962, pàg. 57-70.

62. Per a més informació sobre aquestes misericòrdies i la seva localització en el conjunt del cor de Sanglada vegeu TERÉS, *Pere ça Anglada...*, pàg. 39, 46 i 48.

63. Quan Francesc Marata signà el compromís matrimonial, el seu pare Joan, originari de la localitat vallesana de Marata, ja era mort, però al document també se l'esmenta com a ciutadà de Barcelona ("*Johannis Marata quondam magistri domorum civis Barchinone*"). Sobre el grau de "ciudadania" i les seves implicacions, HERNANDO, *Los artistas llegados...*, pàg. 360-370.

tava la núvia consistia en 40 lliures i en unes cases al barri de Santa Anna de la mateixa ciutat, amb quatre portals que donaven al carrer (*"domos cum quatuor portalibus in carrariis publicis"*) i tres estatges (*"tria staria"*). Pel que sembla, Marata tenia el seu taller (*"doperatorio"*) en algun indret d'aquestes cases i en el document on se'n informa de tot això també s'hi diu que el mestre es comprometia a fer-hi una cambra a sobre.⁶⁴ A partir del dot, es pot deduir que Marata es casà amb una noia de família benestant i que ell mateix ja aleshores gaudia d'una molt bona consideració professional.

La col·laboració amb Arnau Bargués

Un cop acabada l'obra del cor, Marata continuà treballant a la catedral de Barcelona en obres de pedra i sota la direcció d'Arnau Bargués,⁶⁵ el qual ja era el mestre major des de l'any 1398, malgrat que els llibres de l'Obra no l'esmentin fins més endavant. De fet, el mestre Bargués dirigia diferents obres al mateix temps i això l'obligava sovint a mantenir-se allunyat de la seu i a delegar les seves funcions en Jaume Solà.⁶⁶

L'any 1401 Jaume Solà dirigia les obres com a aparellador, i en aquesta tasca de responsabilitat l'ajudaven altres artistes, entre els quals sobresortia Francesc Marata, a partir d'aquell moment citat indistintament com a *"piquer"* i com a *"imaginaire"*. Marata continuava cobrant el mateix salari de 4 sous i 6 diners i treballava en "lo portalet de la torre" o, el que sembla el mateix, *"lo portalet del cap de la Seu"*, i seguí en aquesta feina durant uns tres mesos, des del desembre de 1401 fins al febrer de 1402.⁶⁷ Aquest *"portalet"*, cal identificar-lo amb una petita porta d'accés a l'interior de la seu des del claustre, ara inuti-

64. La referència d'aquest document apareix en les notes inèdites de Josep M. Madurell i Marimon, si bé no se'n fa la transcripció ni total ni parcial (AHPB, Bernat Nadal, llig. 12, Manual, any 1397, f. 2, 2v, 3). Vegeu l'«Apèndix documental», doc. 5 i 6.

65. Sobre Arnau Bargués i la seva activitat com a arquitecte, vegeu F. P. VERRIÉ, «Un arquitecto de la Barcelona medieval: Arnau Bargués y sus obras», *Barcelona. Divulgación Histórica*, IV, Barcelona, 1945, pàg. 146-152; Adolfo FLORENSA, «Un arquitecto catalán gótico: Arnau Bargués», *Revista Nacional de Arquitectura* (Madrid), 229 (1949); M. Rosa TERÉS, «Arnau Bargués, arquitecto de la ciudad de Barcelona: nuevas aportaciones documentales», *Boletín del Museo e Instituto "Camón Aznar"* (Saragossa), IX (1982), pàg. 72-86; M. Rosa TERÉS, «El Palau del Rei Martí a Poblet: una obra inacabada d'Arnau Bargués i Françoi Salau», *D'Art*, 16 (1990), pàg. 19-39, [Departament d'Història de l'Art, Universitat de Barcelona].

66. L'any 1397 començava la construcció del palau del rei Martí al monestir de Poblet i l'any 1398 simultaniejava aquesta feina amb altres treballs per a institucions i particulars. Segons una anotació documental que apareix al Llibre d'Obra del palau del rei Martí, Arnau Bargués *"venie a la dita obra de Poblet a desplaer e contra voler del Bisbe e del Capítol de la Seu... car lexave la obra de la Seu la qual ell te e regex com a mestre major..."* (ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), Reial Patrimoni, reg. 2413, f. 58 v. Publicat per TERÉS, *El Palau del rei Martí a Poblet...*, pàg. 38).

67. ACB, Llibre d'Obra, 1401-1403, f. 12, 12v, 13, 13v, 14, 14v i 15. El primer a fer conèixer aquesta notícia documental fou Josep MAS, «Notes d'escultors antics a Catalunya», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, VII (1913-1914), pàg. 116. Posteriorment, vegeu-ne la transcripció completa dins M. Rosa TERÉS, «Obres del segle XV a la catedral de Barcelona», *Lambard*, VI (1991-1993), 1994, pàg. 391.

Catedral de Barcelona. Portalet del claustre al costat de la porta romànica

litzada, just al costat de la coneguda com a porta romànica i de la torre de les campanes.⁶⁸ En un altre moment ja vam fer la valoració d'aquesta porta de traçat modest que, si fos la realitzada per Marata, no es trobaria entre les seves obres més importants.

La seva col·laboració amb el mestre major Arnau Bargués el dugué a participar en un projecte d'envergadura per bé que malauradament frustrat. Ens referim al de la façana principal als peus de la catedral. En arribar l'any 1402 ja s'havien cobert els tres primers trams de la nau central, les obres semblaven enllestides fins a la línia del rerecor i l'activitat se situava aleshores en els darrers trams, on

també s'havia d'aixecar el cimbori. Tot semblava a punt per tirar endavant el tancament monumental de la seu, de manera que es començà per fer el projecte, en el qual es treballà com a mínim durant dos mesos, entre juliol i agost. Pel que fa a la participació de Francesc Marata, convé recordar que se li pagà "*per tressar e levar mol·les*".⁶⁹ És ben sabut que aquest projecte no progressà i que l'any 1408 se n'encarregà un de nou al mestre francès Carlí, que tampoc no es dugué a terme.⁷⁰ Tanmateix, el que ara ens interessa destacar és la consideració professional de Marata, en aquell moment citat com a "*imaginaire*", que col·laborà en la traça d'un projecte tan important i al costat de l'arquitecte més reputat del moment.

68. Aquest petit accés a l'interior de l'església des del claustre sembla que era utilitzat a les nits quan els canonges havien de resar maitines al cor (Josep MAS, *Guia-itinerario de la catedral de Barcelona*, Barcelona, La Renaixensa, 1916, pàg. 105). Segons es desprèn de la lectura d'un manuscrit de 1580 conservat a la catedral de Barcelona, on es descriu tot el que havien de fer diàriament els protagonistes de la vida quotidiana de la catedral, aquesta porta, aleshores anomenada *dels monjos*, era utilitzada com a lloc de pas per a escolans i monjos en la preparació de l'ofici de maitines; en una petita cambra que hi havia al darrere s'hi guardava el manat de claus de la seu (Àngel FÀBREGA, *La vida quotidiana a la catedral de Barcelona: any 1580*, Barcelona, 1978, pàg. 62-64).

69. *ACB*, Llibre d'Obra, 1401-1403, fol. 26, 26v i 27v. CARRERAS CANDI, *Les obres...*, pàg. 315, ja ho donava a conèixer, però només en feia una transcripció parcial. Vegeu l'«Apèndix documental», doc. 7.

70. Sobre els dos projectes frustrats de façana, TERÉS, *Obres del segle XV...*, pàg. 391-396, on també es dona la transcripció d'una part dels documents. També Joan BASSEGODA NONELL, «La façana major de la Seu de Barcelona», *Lambard*, IX (1996), 1997, pàg. 175-177.

*Catedral de Barcelona. Claustre.
Porta romànica*

*Catedral de Barcelona. Claustre.
Porta romànica. Detall*

Marata era un bon especialista en aquest tipus de treballs perquè, simultàniament a la seva intervenció en el projecte de la façana de la catedral, degué col·laborar en la integració de l'anomenada porta romànica dins de la nova construcció gòtica. Ara sembla força clar que la coneguda com a porta romànica, una obra datada com a màxim del 1300, estigué sempre en el mateix lloc de comunicació amb el claustre i que cal considerar-la una de les darreres realitzacions de l'anterior catedral, que quedaria integrada en el nou conjunt sense patir cap desplaçament significatiu.⁷¹ Però el que sí que es degué produir fou el seu acoblament a la nova estructura mural, i això implicà algun canvi i algun afegit. Unes anotacions un pèl misterioses, aparegudes en el llibre de l'Obra i que corresponen a l'agost l'any 1402, poden fer-ne referència.⁷² S'hi parla de "*capsar pedra per fer lo portal de la claustra*", de "*l'aparellament del portal de la claustra*" i "*d'adobar lo dit portal de la claustra*". Per aquelles dates i tenint en compte l'estat de les obres de la seu, la porta del claustre seria un dels accessos principals a la catedral, com també ho era la porta de Sant Iu al cantó oposat del creuer. La superfície mural que hi ha entre les arquivoltes d'aquesta porta i l'arrencada del tram de volta claustral corresponent es guarneix amb un sobrearc ogival amb treball de traceria cega i guardapols floronat. També s'hi incorporen alguns ele-

71. La cronologia i la situació original d'aquesta porta encara constitueix un problema per als historiadors de l'art. Tanmateix, el que sembla inqüestionable és que calgué una adaptació a les noves estructures de la catedral gòtica. Un bon estat de la qüestió sobre aquesta porta a Montserrat MACIÀ, «La porta del claustre de la catedral de Barcelona», *Catalunya romànica*, vol. XX (*El Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme*), Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1992, pàg. 165-168.

72. TERÉS, *Obres del segle XV...*, pàg. 394-395. Vegeu l'«Apèndix documental», doc. 8.

ments figurats, com una imatge del Crist de dolors, dins d'un enmarcament polilobulat al bell mig de la composició, i dos àngels ajupits a l'arrencada dels arcs. L'estil d'aquesta decoració lliga amb l'art del principi del segle XV, i atès que Marata treballa a la catedral per aquestes dates i és l'únic esmentat com a "*imaginaire*", bé podria haver participat en la seva elaboració.

Malgrat que no disposem dels documents que ho avalin, la relació de Francesc Marata amb Arnau Bargués hauria pogut començar fins i tot abans, a partir de 1399, quan aquest arquitecte acceptà de dirigir les obres del frontispici del nou ajuntament barceloní.⁷³ El complement d'escultura decorativa de la seva façana encara mostra alguns problemes importants quant a l'atribució a artistes concrets, però els documents ens parlen de la intervenció de Jordi de Déu, l'antic esclau de Cascalls,⁷⁴ i l'anàlisi estilística ajuda a demostrar la participació del mateix Pere Sanglada;⁷⁵ altrament, no podem descartar la possibilitat que Francesc Marata, col·laborador de Bargués a la catedral, també hi hagués intervingut.

Francesc Marata continuà actiu a la seu la resta del 1402, tot l'any 1403 i també tot el 1404. Treballava habitualment al costat de Jaume Solà, que feia les funcions de mestre major, i en alguna ocasió també hi apareixia Arnau Bargués. D'una manera puntual, va col·laborar amb Antoni Canet i també amb Llorens Reixac, si bé aquests darrers encara es limitaven a aparicions esporàdiques. Resulta difícil esbrinar què és el que feia exactament, però sovint es diu que treballava a la llotja, on devia traçar sobre pergamí, preparar plantilles o bé esculpir motllures i altres detalls decoratius. A la darrerria del 1404 ja es començava a treballar en el projecte de la nova sala capitular.⁷⁶

En un primer moment, la intervenció de Francesc Marata en l'obra de la sala capitular sembla haver estat molt reduïda. El seu nom desapareix dels llibres de l'Obra des del final de setembre de 1405 i no se'l torna a esmentar fins el 5 de març de 1407. Però llavors només es fa constar el treball d'un dia i un encàrrec molt concret, la traça del portal de la sala capitular ("*Item pagui an Ffrancesc Maratha ymaginaire per Ijorn que traça al portal del Capítol*"). Al seu costat hi apareixen també Jaume Solà, que feia les funcions de mestre major, i l'escultor Antoni Canet.⁷⁷ Amb tot, Marata no participà en la construcció efectiva d'aquesta porta ni tampoc en la decoració, i la seva presència puntual l'hem d'entendre més aviat com una consulta sobre el disseny o projecte. Sembla clar que, aleshores, el nostre escultor no treballava a la seu de Barcelona, o, si més no, no ho feia d'una manera regular.

73. A. DAMIANS, «Capítols de la escarada del portal de la Casa de la Ciutat», *Gaceta Municipal*, Barcelona, 31 de maig de 1916, pàg. 16.

74. Jordi de Déu, que aleshores ja era esmentat com Jordi Joan, cobrava uns diners per haver realitzat els escuts del rei i de la ciutat i un mig cos d'àngel que, juntament amb altres detalls escultòrics, havien de guarnir-ne la porta principal. La referència documental fou donada a conèixer inicialment per Salvador SANPERE I MIQUEL, *Los cuatrocentistas catalanes*, vol. I, Barcelona, 1916, pàg. 57.

75. Pere Sanglada és amb molta probabilitat l'autor de l'estàtua de sant Rafael que apareix damunt de la porta.

76. Al juny es compren pergamins per treure la mostra del Capítol ("*III pergamins per traure mostre de la obra del Capítol*") (ACB, Llibre d'Obra, 1403-1405², f. 36v)

77. ACB, Llibre d'Obra, 1405-1407, f. 89). Sobre la construcció d'aquesta porta i la intervenció de diferents artistes, vegeu M. Rosa TERÉS, «Una nova aportació a l'obra d'Antoni Canet», *D'Art*, 8-9 (1983), pàg. 201-204 [Universitat de Barcelona].

Catedral de Barcelona. Landa sepulcral de Dona Valensa encastada en el mur exterior de la sacristia

Els encàrrecs particulars

A més de treballar per a l'obra de la seu, Marata acceptà altres feines. El 23 d'agost de 1405 el nostre artista, aquesta vegada citat com a "*magister domorum*", reconeixia haver cobrat 13 lliures i 17 sous que li eren deguts per l'obra de la tomba de Dona Valensa, muller de Bernat Moner, pare, ciutadà de Barcelona. La tomba, "*de lapide Gerundense cum cohopertorio*", havia de ser col·locada a la capella de Sant Antoni de la seu de Barcelona ("*iuxta capellam Sancti Anthoni, institutam in dicta sede*"), on la difunta havia fundat un benefici.⁷⁸

La capella de Sant Antoni Abat és la primera de la girola, just a tocar de la sagristia. La seva realització, abans de l'any 1319, fou afavorida per Hug de Cardona, ardiaca i canonge de la seu de Barcelona⁷⁹, que s'hi féu construir el sepulcre.⁸⁰ Amb les successives ampliacions de la sagristia i més concretament en construir-se la sala annexa del començament del segle XVI (1502),⁸¹ la capella es-

78. AHPB, Gerard Basset, 6 "Primus Liber Communis", anys 1405-1406, sense foliar. La referència encara que no la transcripció havia estat donada a conèixer per Josep M. MADURELL I MARI-MON, «Contratos de obras en los protocolos notariales y su aportación a la historia de la arquitectura, (siglos XIV-XVI)», *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos* (Barcelona), I (1948), pàg. 176. Vegeu l'«Apèndix documental», doc. 9.

79. Cristina BORAU, *Els promotors de capelles i retaules en la Barcelona del segle XIV*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2002, vol. II, pàg. 295 [tesi doctoral].

80. El sepulcre fou encarregat a l'escultor Joan de Tournai l'agost de 1327 i actualment se'n conserven les restes al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC).

81. AINAUD, GUDIOL i VERRIÉ, *Catálogo monumental...*, pàg. 54-55.

mentada quedà cegada. Hem de suposar que fou aleshores que el sepulcre de Dona Valença fou traslladat i la seva lauda amb la inscripció corresponent es disposà a l'exterior, on encara avui pot contemplar-se encastada en una paret del carrer de la Pietat, corresponent a aquesta darrera ampliació de la Sagristia. A banda i banda de la inscripció hi ha les lletres majúscules, "I.H.S.", ricament elaborades amb decoració fitomòrfica i molt semblants a les que apareixen en algunes claus de volta de la mateixa seu i en altres monuments contemporanis.⁸²

També sabem que Francesc Marata es desplaçà durant un temps a la localitat lleidatana de Cervera, la qual cosa encaixa amb la seva desaparició temporal de la seu de Barcelona. Si més no hi era l'any 1407, treballant a l'església parroquial de Santa Maria. Concretament, cobrava per la realització de dues claus de volta, la corresponent a la capella de Sant Nicolau i la seva veïna.⁸³ Santa Maria de Cervera era aleshores un edifici en construcció en el qual intervenia el mestre de Montblanc Pere Perull, encarregat de bastir-ne les voltes i, pel que hem de suposar, de la direcció general dels treballs.⁸⁴ Sortosament, coneixem aquestes claus de volta, una d'elles molt deteriorada, i de fet són les obres que d'una manera més precisa ens podran acostar a l'estil de l'escultor Marata, ja que no semblen fetes en col·laboració, tot al contrari del que havia succeït en les seves activitats anteriors.

Finalment, el 14 d'agost de 1413 Francesc Marata, citat com a "*magister domorum*", reconegué haver rebut la important quantitat de 110 lliures per diversos treballs que ell i els seus ajudants havien fet a la capella de Sant Hipòlit i Santa Úrsula de l'església de la Mercè de Barcelona.⁸⁵ La primitiva església conventual, que ja estava acabada l'any 1267, fou reformada i ampliada entre els anys 1336 i 1377 i altre cop entre el 1408 i el 1419, moment en què s'ha de situar la intervenció de Marata. Tanmateix, a mitjan segle XVIII l'església de la Mercè fou enderrocada i substituïda per l'actual, en conseqüència resulta impossible establir qualsevol intent d'aproximació a la traça del temple primitiu.⁸⁶

82. A la façana gòtica de l'Ajuntament de Barcelona i acompanyant-hi l'arcàngel sant Rafael (any 1400), que en presideix la porta d'ingrés, hi ha la inscripció "*RAFAELO ANGELO*", amb unes característiques idèntiques a les comentades.

83. Aquesta referència documental l'ha donat a conèixer Pere VERDÉS, *Finances i fiscalitat municipal a la Catalunya baixmedieval: Cervera, 1386-1516*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2002 [tesi doctoral inèdita]. Al seu torn ha estat citada per Pere BESERAN, «Santa Maria de Cervera», dins Antoni PLADEVALL i FONT (dir.), *L'art gòtic a Catalunya. Arquitectura II*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2003, pàg. 39-50.

84. Josep M. LLOBET i PORTELLA, «Pere Perull, un dels mestres de l'obra de l'església de Santa Maria de Cervera (1401-1423)», dins *L'Artista-Artesa Medieval a la Corona d'Aragó*, Universitat de Lleida, 1999, pàg. 515-522.

85. *AHPB*, Pere Granyana, «*Vicesimum secundum manuale*», anys 1413-1414, fol. 44v. La referència la féu conèixer MADURELL i MARIMON, *Contratos de obras...*, I, pàg. 177. Vegeu l'«Apèndix documental», doc. 10. També entre les notes inèdites del mateix Madurell i Marimon s'hi dona una altra notícia documental, corresponent a una època signada per Marata i referida al mateix assumpte, que porta la data de 27 de març de 1413 (*AHPB*, Pere Granyana, llig. 8, man. 1412-1413).

86. Cayetano BARRAQUER Y ROVIRALTA, *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, vol. II, Barcelona, 1906, pàg. 105-106. També AINAUD, GUDIOL i VERRIÉ, *Catálogo monumental...*, pàg. 191-192.

Les darreres activitats a la catedral

La documentació relativa a la construcció de la seu de Barcelona no es conserva completa; ens en manca el llibre corresponent al bienni 1410-1411, que per ventura ens hauria aportat informació interessant sobre algunes obres, com és el cas dels complements decoratius de l'ampliació de la sagristia. Aquest espai cons-

Catedral de Barcelona. Mur exterior corresponent a la primera ampliació de la sagristia

Catedral de Barcelona. Finestra del mur exterior de la sagristia

truït durant el segle XIV era de dimensions reduïdes, la qual cosa obligà a fer-ne dues ampliacions successives, una durant els primers anys del segle XV i, l'altra, a l'inici del següent. Les dues ampliacions donen al carrer de la Pietat i enllacen amb les capelles radials de la capçalera. L'any 1408 s'iniciaren les obres del primer cos afegit, anomenat també Tresoreria, com ens ho confirmen algunes anotacions fetes als llibres de l'Obra i de l'Administració de la sagristia. En aquest espai, utilitzat anteriorment com a fossar ("fossars qui eren la on feren los fonaments de la casa nova que afigen a la sagristia"),⁸⁷ s'hi prepararen els fonaments durant els darrers mesos de 1408, i dintre de l'any 1409 ja es construïa la volta.⁸⁸

87. ACB, Administració de la Sagristia, 1407-1409, f. 87.

88. ACB, Llibre d'Obra, 1407-1409², f. 28v, 29, 29v, 33, 40 i 41.

Catedral de Barcelona. Finestra del mur exterior de la sagristia. Detall

També aleshores o poc després es devia treballar en la decoració escultòrica de les seves dues finestres, una de les quals comunica a l'exterior amb el carrer de la Pietat, mentre que l'altra ha quedat a l'interior després de la tercera ampliació de la sagristia, feta al començament del segle XVI. La seva configuració és exactament la mateixa: arc carpanell molt rebaixat que recolza damunt d'acuradíssimes mènsules en forma de caps humans. A la base dels muntants d'aquestes finestres llueixen altres caps, treballats en baix relleu i també d'una gran qualitat d'execució. El seu estil s'adiu del tot amb la manera de fer del gòtic internacional i, en aquest sentit, connecta molt de prop amb l'obra del cadirat del cor de la catedral. La seva realització no pot anar més enllà de l'any 1409 o de 1410, però ens en falten les proves documentals i, per això mateix, no podem saber qui en fou l'autor. Pere Sanglada ja era mort per aquestes dates⁸⁹ i, per tant, hi ha la possibilitat que aquest treball decoratiu fos a càrrec de Francesc Marata, que d'aquesta manera s'hauria reincorporat a l'obra de la seu.

Sigui com sigui, el nom d'aquest escultor no torna a sortir citat en els llibres de l'obra de la seu fins a l'any 1413. La documentació corresponent a aquest any ens parla d'obres a la sala capitular, la construcció de la qual hem de suposar que llavors ja estava molt avançada. La intervenció de Marata se situaria, doncs, en aquest indret de la catedral i també al "for" (forn?).⁹⁰ Jaume Solà, que actuava

89. Segons queda enregistrat a l'inventari dels seus béns, Pere Sanglada havia mort a Barcelona l'11 de març de 1408 (Carme BATLLE, «La casa i l'obrador de Pere Sanglada, mestre d'imatges de Barcelona (+1408)», *D'Art*, 19 (1993), pàg. 85-95 [Universitat de Barcelona]).

90. *ACB*, Llibre d'Obra, 1411-1413², fol. 45v i seg., fins al final del llibre que s'acaba el 30 d'abril de 1413.

Catedral de Barcelona. Finestra del mur exterior de la sacristia. Detall

com a mestre major d'ençà de 1406, havia mort l'any 1412⁹¹ i ara n'ostentava el càrrec Bartomeu Gual. Marata, per la seva banda, hi treballà de febrer al final d'abril. Ja devia ser força gran i el seu salari s'havia reduït a 4 sous. Encara, un cop més dintre de l'any 1414, el nostre artista torna a sortir treballant a la sala capitular de març a octubre.⁹² Però aquesta degué ser la seva darrera activitat professional a dins i fora de la seu. En aquella ocasió tingué l'oportunitat de comprovar l'arribada d'un bon relleu generacional, si tenim en compte que al seu costat hi treballaven Antoni Canet, tot just abans de ser cridat a declarar en el congrés gironí de 1416, i també Pere Joan, que aleshores començava a fer petites col·laboracions sota el mestratge de Bartomeu Gual.⁹³

L'any 1417 Francesc Marata ja era mort, i la seva vídua Margarida, juntament amb el fill gran, Pau Marata, venien a l'escultor Llorenç Reixac, per 22 lliures, dues peces de terra plantades amb vinya al lloc conegut com Torrent Pregon.⁹⁴ Margarida encara va viure alguns anys més, si més no fins al 1424.⁹⁵

91. *ACB*, Llibre d'Obra, 1411-1413², f. 42. El 25 de novembre de 1412 consta que "*Jaume Solà era mort*".

92. *ACB*, Llibre d'Obra, 1413-1415¹, fol. 82v i seg.

93. TERÉS, *Una nova aportació a l'obra d'Antoni Canet...*, pàg. 203-204.

94. *AHPB*, Sig. 121-1, Gabriel de Casesnoves, *Segon manual*, 1414-1417, 22 de gener i 31 de maig de 1417. Agraïxo a Marià Carbonell haver-me facilitat aquesta informació i la de la nota següent.

95. *AHCB* (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona), 4, *Fons notarial*, XI-17, 30 de febrer de 1424. Margarida funda amb censals un aniversari perpetu a Sant Pau del Camp, de l'orde de Sant Benet.

A tall de conclusió

De tot el que s'ha exposat més amunt es desprèn que Francesc Marata, "*cives Barchinone*", ocupà un lloc destacat entre els artistes de la seva època. Fou escultor, però també assumí feines d'arquitectura i, com a especialista en ambdós camps, rebé encàrrecs prou importants d'institucions eclesiàstiques i de particulars. Altrament, participà en el desenvolupament d'una de les etapes més fructíferes de l'art català, la del gòtic internacional, i tingué l'oportunitat de treballar amb els artistes de més renom del seu temps. Es formà al costat de Bernat Roca, que fou mestre major de la catedral de Barcelona en un dels moments més decisius de la seva construcció. Treballà durant quatre anys i sense interrupcions al costat de Pere Sanglada, el gran introductor dels corrents internacionals a l'escultura catalana. Tingué la confiança d'Arnau Bargués, inqüestionablement un dels arquitectes més acreditats del moment, que li demanà col·laboració en projectes barcelonins d'envergadura, com ara el frontispici i la sala capitular de la seu i, potser, la façana de la casa del Consell municipal. Més enllà de la capital del Principat, participà en feines d'escultura a l'església de Santa Maria de Cervera i potser també en algun altre indret ara com ara desconegut.

Però el que resulta més sorprenent és la seva anada més que probable a Dijon i la seva integració durant gairebé dos anys al taller de Claus Sluter. Aquesta circumstància té un doble valor, ja que no només serveix per explicar l'important bagatge formatiu de Francesc Marata, sinó que també ens ajuda a veure com si fos més habitual un fet fins fa poc considerat excepcional: el desplaçament cap a l'exterior d'artistes originaris de la Corona d'Aragó.

Ara bé, el coneixement de l'art de Francesc Marata encara no és ni de bon tros complet. Les obres en què va participar són, en la seva major part, treballs fets en col·laboració que dificulten moltíssim la possibilitat d'arribar a definir-ne bé l'estil. Caldrà esperar l'anàlisi detallada de les claus de volta cerverines, un cop enllestida la restauració de l'església de Santa Maria, per poder-ne treure l'entrellat.

Apèndix documental

1. *Dijon, desembre de 1389. Francesc Marata treballa amb Claus Sluter a la cartoixa de Champmol. Probablement a la porta de l'església.*

Archief Côte-d'Or, Dijon, B. 4434, fol. 20-22.

A François Marate, ouvrier d'ymages, qui debuz lui estoient pour XV journées par lesquelles il a ouvré ou mois de decembre mil CCC IIIIxx et IX avec ledit Claux es besoingnes de mon dit seigneur, pour ce payé audit François par sa quittance et certification dudit Claux, donnée le peneultime jour dudit mois de decembre oudit an, III frans.

2. *Dijon, de juliol a novembre de 1390. Francesc Marata continua treballant amb Claus Sluter.*

Archief Côte-d'Or, Dijon, B. 4434, fol. 20-22.

A lui [Marate] qui dehuz lui estoient, pour XIII sepmainnes commancens le XXV jour du mois de juillet mil CCC IIIIxx et dix et fenissant le premier jour de novembre après ensuivant tout inclux, par les quelles XIII sepmainnes il a ouvré continuellement de son mestier avec ledit Claux es ymaiges et autres besoingnes de mon dit seigneur, an pris de I franc demi pour chascun sepmaine, pour ce payé à lui par sa quittance et certification dudit Claux, donnée VI de novembre mil CCC IIIIxx et dix....XXI frans.

3. *Dijon, del 2 de novembre al 31 de desembre de 1390. Francesc Marata continua amb Claus Sluter.*

Archief Côte-d'Or, Dijon, B. 4435, fol. 28-29.

A François Marate, ouvryer d'imaiges, qui deuz lui estoient pour VIII sepmaines et IIII jours, commancens le second jour du mois de novembre mil CCC IIIIxx et X et fenissant le darrier jour de decembre ensuivant tout inclux, par les quelles VIII sepmaines et IIII jours il a ouvré continuellement de son mestier avec le dit Claux es ymaiges et autres ouvraiges de mon dit seigneur, au pris de I franc et demi chascune sepmaine, pour ce payé à lui par sa quittance et certification dudit Claux données le III jour de janvier mil CCC IIIIxx et X (I)... XII franx X gros II deniers obole tournois.

4. *Dijon, de l'1 de gener de 1391 al 16 d'agost de 1391. Francesc Marata col·labora en l'obra de la tomba del duc Felip l'Atreuit.*

Archief Côte-d'Or, Dijon, B. 4435, fol. 28-29.

A lui [Marate] qui dehuz lui estoyent pour IIIIxx XVI jours entiers, touz ouvrans, qu'il a ouvré continuellement avec le dix Claux en la sepulture et autres besoingnes qu'il fait faire pour mon dit seigneur, c'est assavoir depuis le premier jour du mois de janvyer mil CCC IIIIxx et X(I) jusques au darrier jour d'avril ensuivant tout inclux, au prix de III gros III deniers obole tournois la journée, par marchié fait à lui par le dit Claux au dit pris, en la presence dudit

receveur, pour ce payé à lui par sa quittance et certificacion dudit Claux données le VIII jour de may mil CCC IIIxx et XI...XXV frans demi.

A lui qui dehuz lui estoient pour sa pene et salaire de XLV jours ouvrens qu'il a ouvré continuellement avec le dit Claux en la sepulture et besoingne qu'il fait pour mon dit seigneur, c'est assavoir depuis le premier jour de may mil CCC IIIxx et XI jusques au darrier jour de jung après ensuivant, au pris de III gros et VIII deniers tournois par jour, par marchié fait à lui par le dit Claux, en la presence dudit receveur, pour ce payé à lui au feur que dessus par jour, par sa quittance et certificacion dudit Claux données le VIII joois de juillet mil CCC IIIxx et unze....XII franz IX gros.

A lui qui dehuz lui estoyent pour XIII jours ouvrans par lesquels il a ouvré continuellement de son mestier avec le dit Claux en la sepulture et besoingne de mon dit seigneur, c'est asavoir dois le premier jour de juillet mil CCC IIIxx et XI jusques au XVI jour dudit mois ensuivant, au pris de III sols VII deniers poit et demie par jour, pour ce payé à lui par sa quietance et certificacion dudit Claux données le second jour d'aoust mil CCC IIIxx et XI... III franz.

5. *Barcelona, 14 de març de 1397. Compromís matrimonial entre Francesc Marata i Margarida, filla del pareire Arnau Moyani. La núvia aporta com a dot 40 lliures i unes cases al barri de Santa Anna de Barcelona.*

AHPB (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona), Bernat Nadal (58/19), llig. 12, Manual 1397, fols. 2, 2v, 3.

Die mercurii XIII die mensis marcii Anno a Nativitate Domini M^oCCC^oXC^oSeptimo

Margarita, filia Arnaldi Moyanii perairi civis Barchinone et domine Constancie eius uxoris, gratis et de consensu dicti patris mei, do et in dotem meam constituo atque trado vobis Ffrancisco Marata, magistro maçonerie sive de ymages civi Barchinone, filio Johannis Marata quondam, magistri domorum civis Barchinone, et domine Margarite viventis quae fuit uxor eiusdem [...] Domos cum quatuor portalibus in carrariis publicis apperientibus quae sunt tria staria et cum introibus, etiam quas ego, datione donacionis hodie mihi facte per dictos parentes meo, habeo et possido in civitate Barchinone in vico vocate de Sancta Anna. Et teneo etiam et terminantur etiam. Item do et in dotem meam constituo atque trado vobis dicto Ffrancisco et vestris etiam quadraginta libras barchinonenses de terno hanc antem etiam sicut etiam suis partis et condicionibus in donacionis instrumento hodi [...].

Testes venerabilis et discreti Anthonius Carrera beneficiarius sede Barchinone, Berengarius Stefani, escriptor domini Regis, Bernardus Pera mercator, Berengarius Castellar et Bonanatus Vithalis notarius civis Barchinone.

[...] Arnaldus Moyani et Constacia eius uxor predicti faciamus instrumentum debitorum vobis dicto Ffrancisco Marata de viginti novem libris et decem solidis ex predictis XL libris promittentes utraque in solidis solvere in die nupciis [...].

Ffranciscus Marata predictus promitto vobis dictis Arnaldo Moyani et Constancie eius uxori et Margarite [...] quod ego ad festum Pentecostes proxime vero fecero construxero de et supra dicto doperatorio per vos retento quondam

cameram bonam et sufficientem, de qua vos et alter post obitum alterius [...] habeatis usufructum. Et hoc promitto sub pena C. Solidorum [...] Testes predicti.

6. Barcelona, 12 d'agost de 1397. Francesc Marata reconeix que la seva dona Margarida li ha donat les 40 lliures que li havien promès com a dot.

AHPB, Bernat Nadal, llig. 28, Manual 1397-1398, f. 9.

Fuerit receptum sequens instrumentum duodecim die mensis augusti, anno a nativitate domini MCCCXC septimo scilicet hic notetur.

Ffranciscus Marata, magister maçonerie sive de ymagines civis Barchinone, filius Iohannis Marata quondam, magistri domorum civis Barchinone, et domine Margarite viventis quae fuit uxor eiusdem, [...] vobis Margarite sponse mee, filie Arnaldi Moyani perayrii civis dicte civitatis et domine Constance eius uxoris, quod per manus dictorum parentium vestrorum dedistis et solvistis michi omnes illas quadraginta libras monete Barchinone de terno quae michi promisso fuere dari et solvi in dotum et per dote vestra ac nomine dotis vestre. Et de quibus ego simil cum quibusdam dominus vestris vobis feci et firmavi dotalicium instrumentum in posse notarii infra scripti XIII die Marcii [...].

7. Barcelona, 1402, 16 de juliol - 13 d'agost. Francesc Marata col·labora amb Arnau Bargués, mestre major, en la traça del "front" de la seu. També apareixen els noms de l'aparellador Jaume Solà i del fuster Lluç Despou.

ACB (Arxiu de la Catedral de Barcelona), Llibre d'Obra, 1401-1403.

F. 26

Item pague diumenge a XVI dies del mes de juliol an Jacme Sola per IIII jorns que levaren molles en lo palau del Rey, a rao de IIII sous per jorn...XVI sous.

Item pague al dit en Jacme Sola per V jornals del seu esclau que picave en la loge a rao de III sous VI diners... XVII sous VI diners.

Item pague al dit Jacme Sola per V jorns del seu fadri que havia picat a rao de II sous VI diners per jorn... XII sous VI diners.

Item pague an Ar. Bargues mestre major de la obra de la Seu per IIII jorns que avia ajudat a levar les molles e a tressar la obra del front de la dita seu a rao de IIII sous per jorn... XVI sous.

Item pague an Luch Despou fuster per II jornals que feu per planejar la fusta de les molles a rao de IIII sous per jorn... VIII sous.

Item pague al dit an Luch Despou per I seu macip qui fou III jorns per planejar la dite fusta dels moles a rao de III sous per jorn... VIII sous.

Item pague an Francesch Marata ymaginaire per IIII jorns que havia ajudat a trassar e a levar moles a rao de IIII sous VI diners... XVIII sous.

F. 26v

Item pague diumenge a XXIII del dit mes an Jacme Sola per V jornals que havia trassat e levats mollos en la casa del guix a rao de IIII sous per jornal... XX sous.

Item pague an Francesch Marata ymaginayre per V jorns que ajuda a trassar e levar molles a rao de IIII sous VI diners... XXII sous VI diners.

Item pague an Luch fuster per I jornal que apparella fusta obs dels molles... III sous.

F. 27

Item pague an Luch fuster per III jornals de I seu macip qui aparella fusta per obs dels molles a rao de III sous per jornal... XII sous.

Item pague diumenge a XXX dies del dit mes an Jacme Sola per III jornals que leva molles a rao de III sous...XVI sous.

Item pague al dit en Jacme Sola per III jornals del sclau que havia picat a rao de III sous VI diners.... XIII sous.

F. 27v

Item pague diumenge a VI dies del mes dagost an Jacme Sola per dos jorns e mig que trassa en la obra de la seu a rao de III sous... X sous.

Item pague an Bargues mestre major de la obra per V jornals e mig que havia ajudat a trassar a rao de III sous... XXII sous.

Item pague an Francesch Marata ymaginayre que ajuda a trassar les dues setmanes prop passades a rao de III sous VI diners... XXXVI sous.

Item costa aygue cuita per afegir mollos... VI sous.

Item pague diumenge a XIII dies del mes dagost an Jacme Sola per tres jorns e mig que leva mollos a rao de III sous... XIII sous.

Item pague al dit en Jacme Sola per III jorns e mig del seu sclau a rao de III sous VI diners... XV sous IX diners.

Item pague an Francesc Marata per V jornals a rao de III sous VI diners... XXII sous VI diners...

8. *Barcelona, 1402, 13 d'agost - 24 de setembre. Es treballa a la porta del claustre, a la llotja i al front de la seu.*

ACB (Arxiu de la Catedral de Barcelona), Llibre d'Obra, 1401-1403.

F. 28

Item (diuenge a XIII dies del mes dagost) pague an Alfonso mestre de cases que capsia pedra per fer lo portal de la claustra per I jornal... III sous.

Item diluns a XIII dies del mes dagost a dos manobres qui ajudaren en la parellament del portal de la claustra a rao de II sous VI diners per cascun... V sous.

Item pague an mossen P. Alegra los quals ell havia pagats a mossen Berenguer de Matamala per lo portal que metem en lo claustra lo qual compram del dit mossen Berenguer... LV sous.

Item lo demunt dit dia pague an Alfonso mestre de cases per I jornal... III sous.

Item diyous a XVII dies del dit mes pague an Benet Alegret fuster per II jornals qui fou en adobar lo dit portal de la claustra a rao de III sous VI diners... VII sous.

F. 28v

Item divendres a XVIII dies del mes dagost pague an Alfonso Roys mestre de cases per III jorns que havie obrat en lo portal de la claustra a rao de III sous los quals jorns foren dimarts dimecres diyous e divendres pus prop passats... XVI sous.

Item pague an Benet Ferrer manobre per dos jorns que obra al dit portal a

rao de III sous... VIII sous (?).

F. 29

Item (diumenge a XX dies del mes dagost) pague an Pere Ferran araner per IIII dotzenes de arena e argila que tira per ops de la obra del portal de la claustra a rao de II sous la dotzena...VIII sous.

Item pague an Domingo per XVIII corteres de calz que fou per obs del dit portal a raho de I sou IIII diners per cortera... XXIII sous.

Item pague al dit an Domingo per III pomades de rajoles de pahiment a rao de III sous VIII diners per pomada... VIII sous III diners.

Item pague an Francesc Marata per V jornals que feu en la trassa e per levar los mollos a rao de IIII sous VI diners per jorn...XXII sous VI diners.

Item costaren claus per lo portal de la claustra...I sou III diners.

F. 30

Item pague diumenge a X dies del mes de setembre an Jacme Sola per mig jornal que havia picat en la loge la senmana pus prop passada... II sous.

Item pague an Francesc Marata per I jornal e mig que leva mollos a raqo de IIII sous VI diners per jornal... VI sous VIII diners.

Item pague an Jacme Sola diumenge a XVII dies del mes de setembre per IIII jornals e mig que havia levats mollos a rao de IIII sous... XVIII sous.

Item pague an Francesc Marata per II jornals que havia comensat de picar en la obra del front de la seu a rao de IIII sous VI diners per jorn... VIII sous.

F. 30v

Item pague diumenge a XXIII dies del mes de setembre an Jacme Sola per IIII jornals que pica en la loge de la obra del front a rao de IIII sous... XVI sous.

Item pague an Francesc Marata ymaginayre per IIII jornals que havia picat en la loge a rao de IIII sous VI diners per jornal... XVIII sous.

9. *Barcelona, 23 d'agost de 1405. Francesc Marata declara haver rebut 13 lliures i 17 sous per la tomba de Valença, muller del pareire Bernat Muner, a la capella de Sant Antoni de la catedral de Barcelona.*

AHPB, Gerard Basset 6, Primus liber comunis, 1405-1406, sense foliar.

Die dominica XXIII die Augusti anno predicto MCCCCV.

Sic omnibus notum quod ego Franciscus Marata, magister domorum, cives Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Anthonio Gençani, prebitero beneficiato in sede, et Michaeli de Roda, mercatori, civi Barchinone, manumissoribus et executoribus testium seu ultime voluntatis done Valençe, quondam, uxoris Bernardi Munerii, quondam, paratoriis pannorum lane, civis dicte civitatis. Quod de bonis dicte manumissorie et per manus vestras dicti Anthoni Gençani, dedistis et solvistis michi voluntati mei tresdecim libras et decem septem solidos barchinonenses michi debitos et pertinentes pro quadam tumba de lapide Gerundense cum suo cohopertorio, quam feri de vestro mandato, et in qua ossa dicte defuncte reponentur, juxta capellam Sancti Anthoni institutam in dicta sede. In quaquidem Capella ipsa defuncta unum perpetuum beneficium sub invocatione Sancti Anthoni confessoris. Et ideo renunciando exceptioni non numerate et non solute pecunie, et dolo malo facio vobis de predictis presentem apocham de receptis actum, est hoc Bar-

chinone vicesima tertia die augusti anno a Nativitate Domini millessimo quadrigentesimo quinto.

Signum Franciscus Marata predicti. Qui hoc laudo et firmo.

10. *Barcelona, 14 d'agost de 1413. Francesc Marata rep de fra Antoni Cascall, mestre general de l'Orde de la Mercè, i de fra Jaume Eymeri, prior del monestir de Barcelona, 110 lliures per treballs fets en la capella de Sant Hipòlit i Santa Úrsula de l'església barcelonina.*

AHPB, Pere Granyana, 15, Vicesimun secundum manuale, anys 1413-1414, f. 44v.

Ego Franciscus Marata, magister domorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis viro domino fratri Anthonio Cascal, magistro generali totius ordinis beate Marie Mercede captivorum, et fratri Jacobo Eymerici, priori monasterii Beate Marie de Mercede Barchinone et conventui cuiusdem monasterii, quod solvistis michi numerando bene et plenarie ad meam voluntatem centum et decem libras monete barchinonense de terno ratione diversarum operum quas ego simul aliis sociis meis fecimus in dicto monasterio in capellam Sancti Polit et Sancta Ursula in eadem ecclesia constructa. Et ideo renunciando, etc...

Testes Franciscus Marchi, magister domorum, Bernardus Nicolai et Johannes Rocha ac Periconus Cipani, cives Barchinone.